

2020-04-15

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Magnus Lundberg
+46725776761
magnus.lundberg@tco.se

Konkursförfarandet (Ds 2019:31)

Ju2019/04217/L2

TCO har tagit del av departementspromemorian Konkursförfarandet (Ds 2019:31) och inkommer härmed med följande yttrande.

TCO lämnar kommentarer och synpunkter på de förslag eller konsekvenser av förslaget som är av särskilt intresse för TCO. TCO avstyrker förslaget att antalet tingsrätter med behörighet att pröva konkursärenden ska begränsas. TCO avstyrker även förslaget att staten ska företrädas av konkursförvaltaren eller rekonstruktören vid en överprövning av lönegarantibeslutet.

TCO:s synpunkter

4.1 Beslut om konkurs och konkursförvaltare

Det är inte ovanligt att det är osäkert ifall en fråga är tvistig eller otvistig vid det tillfälle då ansökan om konkurs görs. TCO tillstyrker därför promemorians förslag om att samtliga ansökningar om konkurs, tvistiga såväl som otvistiga, även fortsättningsvis bör ges in till och prövas av tingsrätten.

4.2.1 Ansökan om konkurs

TCO tillstyrker förslaget om att en konkursansökan ska kunna ges in elektroniskt till tingsrätten som alternativ till en traditionell konkursansökan. Förändringen bedöms medföra en effektivisering av förfarandet, vilket är till fördel för TCO-förbundens medlemmar eftersom det är av största vikt att tidsfristerna utifrån lönegarantilagen (1992:497) kan hållas.

5.1 Konkursförvaltarens bouppteckning

TCO tillstyrker förslaget att det ska tydliggöras att konkursförvaltaren i bouppteckningen ska redovisa gäldenärens skulder. Det är viktigt att förvaltaren fortsatt säkerställer att varje arbetstagare med lönefordringar som inte omfattas av lönegaranti tas med i förteckningen. Detta för att säkerställa att samtliga

arbetstagare kallas och hålls informerade som enskilda borgenärer i den fortsatta processen.

9 Bevakningsförfarandet

Förslagen innebär sammanfattningsvis att konkursförvaltaren föreslås ta över ansvaret för handläggningen av bevakningsförfarandet, vilket tidigare låg på domstolarna. Förvaltaren ska fatta beslut om att inleda ett bevakningsförfarande samt tidsfristerna för bevakning och eventuella anmärkningar. Bevakningar från borgenärer ska ges in skriftligen direkt till konkursförvaltaren och utan krav på egenhändig underteckning. Förlikningssammanträdet avskaffas och endast i fall då förvaltaren inte förmår förlika parterna kommer tvisten behöva tas upp i domstol.

TCO tillstyrker förslagen rörande bevakningsförfarandet. Ett förvaltarlett och mindre formbundet förfarande medför en förenklad och mer effektiv handläggning, vilket torde vara till fördel för TCO-förbundens medlemmar. TCO ser också att ett utökat ansvar och befogenheter för konkursförvaltaren att försöka nå förlikning under bevakningsförfarandet främjar en mer effektiv tvistelösningsprocess.

Vad särskilt gäller frågan om bevakningsfrihet (9.3.2) kommer den föreslagna förändringen att beröra TCO-förbundens medlemmar i egenskap av förmånstagare till tjänstepension. Även om regleringen inte förväntas aktualiseras alltför ofta är det ändå önskvärt att situationen klargörs i lag. TCO tillstyrker därför förslaget. I sammanhanget kan också nämnas att konkursförvaltaren är alltjämt skyldig att bevaka klara lönefordringar för arbetstagares räkning enligt 15 § lönegarantilagen. Med de föreslagna förändringarna kommer denna skyldighet att klargöras tydligare och därmed i större utsträckning än idag uppfyllas av konkursförvaltarna. Då det enligt promemorian också fortsättningsvis kommer att vara så att endast fordringar som upptagits i förteckningen bevakas är det viktigt att samtliga fordringsägare får del av bevakningsförteckningen för att kunna bevaka sin rätt, särskilt som kravet på egen bevakning kvarstår i de fall fordran inte är upptagen i förteckningen eller till ett för lågt belopp.

10.2.2 och 10.3.2 Beslut om arvode

Förslagen innebär sammanfattningsvis att tillsynsmyndigheten ska fatta beslut om konkursförvaltarens arvode vid avskrivningskonkurser och, i de fall ingen invändning framförs mot förvaltarens utdelningsförslag, i utdelningskonkurser. I annat fall ska tingsrätten pröva frågan om förvaltarens arvode i samband med prövningen av utdelningsförslaget.

TCO tillstyrker förslagen. Oavsett vilken aktör som fattar arvodesbeslutet bör anspråken granskas noga eftersom dessa kostnader förväntas öka i förhållande till förvaltarnas utökade ansvar för handläggningen. Eftersom detta belastar övriga borgenärers möjlighet till utdelning är det särskilt viktigt att ersättningen är skälig.

15.6.2 Val av processlag

I promemorian föreslås att vid handläggning i domstol av konkursärenden ska lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) tillämpas, om inte annat föreskrivs i konkurslagen (1987:672). Detta ska gälla såväl i ärenden som inleds i tingsrätten genom ansökan eller överlämnande som i ärenden som inleds där genom överklagande. Vid prövning av frågor om säkerhets- och tvångsåtgärder ska dock rättegångsbalken (1942:740) tillämpas.

TCO konstaterar att förslaget kan ha både positiva och negativa konsekvenser för medlemmarna. En i huvudsak skriftlig process enligt ärendelagen är mindre tids- och resurskrävande för alla parter, samtidigt som sammanträden även fortsatt kan påkallas inför rätten vid behov eller då någon av parterna begär det. Tillämpningen av 14 § ärendelagen, som ger domstolen möjlighet att avslå en begäran om sammanträde i fall då det bedöms obehövlig, bör även fortsättningsvis ske mycket restriktivt.

Det är av särskild vikt att lönegarantiärendenas dispositiva karaktär framhålls för att möjliggöra förlikningar i möjligaste mån. TCO anser att en negativ konsekvens av förslaget är att domstolarnas skyldighet enligt rättegångsbalken att verka för en förlikning mellan parterna inte längre kommer att ha direkt tillämpning på processen när denna istället ska handläggas enligt ärendelagen. TCO uppmanar därför regeringen att närmare utreda hur möjligheterna till förlikning även fortsatt kommer att ha en central roll i lönegarantiärenden.

15.7 Koncentration av konkursärenden till vissa tingsrätter

Enligt nuvarande ordning ska konkursansökan ges in till den tingsrätt där gäldenären har sitt hemvist alternativt säte. Förslaget i promemorian innebär att antalet tingsrätter med behörighet att pröva konkursärenden ska begränsas. Antalet behöriga tingsrätter och dess placering ska föreskrivas av regeringen.

Motiven till förslaget är att domstolarna kommer att hantera allt färre konkursärenden efter det att övriga förslag genomförts. Kompetensen behöver enligt promemorian därför koncentreras till färre tingsrätter för att kunna upprätthålla kontinuitet och en hög kvalitet på handläggningen. Även om förslaget kan medföra längre

avstånd och ökade kostnader för inställelse till domstolens sammanträden, anses inte detta vara ett tillräckligt starkt skäl emot förslaget. Enligt promemorian är det i de flesta fall gäldenären själv som ansöker om konkurs eller så medges ansökan av denne före det att en konkursförhandling behöver hållas. Enligt promemorian förekommer det sällan bevisupptagning vid övriga konkursförhandlingar. I de fall sammanträde hålls finns möjlighet för parterna att vid behov delta på distans från andra domstolar.

TCO avstyrker förslaget eftersom det sannolikt kommer medföra försämringar för TCO-förbundens medlemmar. Av de konkursansökningar som TCO-förbunden gör är det få som medges av gäldenären, varken före eller vid en konkursförhandling. Ett återkommande problem är dessutom att gäldenären eller företrädare för denne inte inställer sig till konkursförhandlingen. I de fall ansökan och kallelse inte delgetts gäldenären behöver sammanträdet ställas in och sättas ut till senare tid. Tingsrätterna i landet har olika förhållningssätt till om beslutet att ställa in sammanträdet fattas i förväg eller först vid konstaterad utevaro. I regel behöver den skriftliga bevisningen kompletteras av förhör med medlemmen som då måste inställa sig personligen. I de fall sammanträdet ställs in på plats måste medlemmen inställa sig på nytt vid ett senare tillfälle.

Förslaget innebär att de av TCO-förbundens medlemmar som inte bor i närheten av en konkursbehörig tingsrätt kommer behöva resa långt för att delta vid sammanträde för prövning av konkursansökan, alternativt delta på distans. TCO anser att förslaget innebär en stor risk för ökade kostnader och onödig tidsspilla i de fall sammanträdet ställs in på sammanträdesdagen. Om förslaget ändå genomförs anser TCO att riktlinjerna för tingsrätterna bör förtydligas så att beslut att ställa in sammanträdet fattas i förväg. Vidare anser TCO att möjligheten att delta på distans behöver klargöras och säkerställas både ur en praktisk aspekt men framförallt ur en rättssäkerhetsaspekt.

16.2 och 16.3 En ny ordning för överprövning i domstol/Närmare om överklagandeprocessen

Förslagen innebär sammanfattningsvis att en arbetstagare eller tillsynsmyndigheten ska kunna överklaga ett lönegarantibeslut till tingsrätten i stället för att, som i dagsläget, behöva väcka talan om saken. Om enbart arbetstagaren överklagar beslutet, ska förvaltaren eller rekonstruktören vara den som företräder staten i domstolsprocessen. I annat fall ska staten företräddas av tillsynsmyndigheten, det vill säga när tillsynsmyndigheten överklagat beslutet eller när myndigheten bedömer att det finns skäl att överta företrädarrollen från förvaltaren eller rekonstruktören i

domstolsprocessen. I fråga om rättegångskostnader ska rättegångsbalkens regler tillämpas. Även i gränsöverskridande situationer (en fordran mot en arbetsgivare som har försatts i konkurs i ett annat nordiskt land eller som i ett annat EU- eller EES-land än Sverige är föremål för ett insolvensförfarande) ska domstolen kunna bestämma att parterna ska stå sina rättegångskostnader om arbetstagaren är förlorande part.

TCO ställer sig i huvudsak positivt till förslagen som tydliggör konkursförvaltarens eller rekonstruktörens ansvar vid den myndighetsutövning som ett lönegarantibeslut innebär. Förslagen innebär att processen blir avgiftsfri samtidigt som möjligheten kvarstår för domstolen att besluta att arbetstagaren endast ska bära sina egna rättegångskostnader om arbetstagaren är förlorande part.

TCO avstyrker dock förslaget att staten ska företrädas av konkursförvaltaren eller rekonstruktören vid en överprövning av lönegarantibeslutet. Förslaget har motiverats med att den som fattat beslutet även bör vara den som är bäst insatt i ärendet och därmed den som bör företräda staten vid en prövning i domstol. TCO delar visserligen denna uppfattning men anser att tillsynsmyndigheten fortsatt bör ha en betydande roll i processen. Att endast låta tillsynsmyndigheten höras om förvaltaren eller rekonstruktören anser att det finns skäl till det är inte tillräckligt för att säkerställa den insyn som myndigheten bör ha i lönegarantiärenden.

TCO föreslår att förslaget ändras så att det ska vara obligatoriskt för tillsynsmyndigheten att yttra sig i processen utom i fall då detta framstår som obehövt.

18.4 En borgenärs ansvar för konkurskostnaderna

I promemorian föreslås att sökande borgenär, med undantag för staten och den vars fordran omfattas av lönegaranti, ska stå för en större del av kostnaderna vid avskrivningskonkurser än för närvarande. En sådan sökande ska betala högst ett belopp som motsvarar tre tiondelar av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet. Det solidariska kostnadsansvaret för sökande borgenärer utvidgas också.

TCO ställer sig i huvudsak positivt till förslaget. TCO-förbundens medlemmar kommer även fortsättningsvis inte behöva ansvara för konkurskostnader, vilka tidigare ersattes genom lönegarantin. Förslaget innebär en förenkling av handläggningen genom att avskaffa kostnadsansvaret för fordran som omfattas av lönegarantin.

Enligt förslaget kommer dock kostnadsansvaret för arbetstagare att utökas i de fall lönefordran som läggs till grund för ansökan inte omfattas av rätten till lönegaranti. TCO:s uppfattning är att

arbetstagare i dessa situationer oftast avstår från att ansöka om konkurs eftersom chansen till någon utdelning ofta är mycket liten, vilket i sig medför en rättsförlust för dessa medlemmar. Att en sökande borgenär (gällande fordran som inte omfattas av lönegarantin) dessutom föreslås få stå för en utökad del av kostnadsansvaret för konkurskostnaden vid avskrivningskonkurser kan därför ifrågasättas. Det finns, som påpekas i promemorian, ett samhälleligt intresse av att en konkurs kommer till stånd då det är motiverat och att icke bärkraftiga företag avvecklas i rimlig tid. Incitamenten för att nå frivilliga uppgörelser utan konkursförfarande rörande fordringar som inte omfattas av lönegarantin är redan stora och torde inte öka nämnvärt i och med en sådan förändring. Något obefogat brukande av konkursinstitutet kan TCO inte heller se skulle föreligga. Precis som påpekas i promemorian riskerar däremot en ökad kostnad för borgenärer att minska incitamenten för att söka om konkurs för mindre fordringar, vilket i sin tur skulle kunna leda till att vissa gäldenärer hinner att ytterligare försämra sin ekonomiska situation genom att konkursförfarandet förskjuts i tiden, vilket kan innebära ökade kostnader för fordringsägare och för samhället i stort. TCO anser därför att förslaget i denna del behöver analyseras ytterligare.

Therese Svanström
Ordförande

Magnus Lundberg
Jurist